

УДК 378.018.8:78–051(4)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-3-8>**Лариса ОРОНОВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-2701-1290**кандидат педагогічних наук,**доцентка кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) lorikulya@gmail.com***Олена СПОЛЬСЬКА,***orcid.org/0000-0002-2397-2035**доктор філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво,**доцент кафедри театрального мистецтва, провідний фахівець ректорату**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) olenadovbush84@gmail.com***Дмитро ГУБ'ЯК,***orcid.org/0000-0001-5688-8916**заслужений артист України,**доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) hubjakdmytro@gmail.com*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

У статті розглядається професійна підготовка фахівців в галузі музичного мистецтва в Україні в умовах сьогодення. Зазначено, що музичне мистецтво як галузь освіти впливає на формування і розвиток внутрішнього світу особистості, розширює її бачення і сприйняття виразності слова і краси голосу, вербального і музичного змісту. Метою статті є здійснення аналізу професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні. Звернуто увагу на те, що вища освіта в Україні стоїть перед необхідністю оновлення та модернізації, а також відповідальністю за інтелектуальний, духовний та економічний розвиток суспільства. Важливим завданням сучасної вищої освіти є підготовка майбутніх фахівців, які володіють актуальними знаннями та вміннями в різних сферах життєдіяльності, здатних працювати в умовах стрімкого науково-технічного розвитку суспільства. Вища освіта має готувати творчих особистостей, здатних розвивати свою професійну діяльність, розширювати свій досвід і створювати нові знання та цінності. Обґрунтовано, що мистецька освіта – це процес формування, навчання, розвитку і саморозвитку особистості, спрямований на становлення її духовної культури та художньо-творчої свідомості, що включає художні знання і уявлення, систему ціннісних орієнтацій та розвинену емоційно-почуттєву сферу, яка спонукає до творчого самовираження в художній діяльності та сприяє набуттю художньої культури на все життя. Звернуто увагу на те, що професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні й досі базується на стандартизованих методах, формах і засобах подання навчальної інформації та адаптивне відпрацювання відповідних вузькопрофесійних умінь, спрямованих на підготовку фахівця з музичного мистецтва. Зазначено, що професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні повинна відбуватися з урахуванням компетентнісного, особистісно-орієнтованого та функціонального підходів. Запропоновано під час професійної підготовки фахівців з музичного мистецтва впроваджувати в освіту: інноваційні методи та технології, партнерські технології, метод «проектів», метод активізації виконавської практики.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці, музичне мистецтво, особистість.

Larysa ORONOVSKA,

orcid.org/0000-0002-2701-1290

PhD in Pedagogy,

Associate Professor at the Department of Musicology and Methodology of Musical Art

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) lorikulya@gmail.com, ldd260898@tnpu.edu.ua

Olena SPOLSKA,

orcid.org/0000-0002-2397-2035

Doctor of Philosophy in the Specialty 025 Musical,

Associate Professor at the Department of Theatrical Art, Leading Specialist of the Administration

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) olenadovbush84@gmail.com

Dmytro HUBIAK,

orcid.org/0000-0001-5688-8916

Honored Artist of Ukraine,

Associate Professor at the Department of Musicology and Methodology of Musical Art

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) hubjakdmytro@gmail.com

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF MUSIC IN UKRAINE

The article deals with the professional training of specialists in the field of musical art in Ukraine in the current conditions. It is noted that musical art as a branch of education affects the formation and development of the inner world of the individual, expands his or her vision and perception of the expressiveness of the word and the beauty of the voice, verbal and musical content. The purpose of the article is to analyze the professional training of future specialists in the field of musical art in Ukraine. The author emphasizes that higher education in Ukraine faces the need for renewal and modernization, as well as responsibility for the intellectual, spiritual and economic development of society. An important task of modern higher education is to train future professionals who have relevant knowledge and skills in various fields of life, able to work in the conditions of rapid scientific and technological development of society. Higher education should prepare creative individuals who are able to develop their professional activities, expand their experience and create new knowledge and values. It is substantiated that art education is a process of formation, training, development and self-development of a personality aimed at the formation of his or her spiritual culture and artistic and creative consciousness, including artistic knowledge and ideas, a system of value orientations and a developed emotional and sensory sphere, which encourages creative expression in artistic activity and promotes the acquisition of artistic culture for life. It is emphasized that the professional training of future specialists in the field of musical art in Ukraine is still based on standardized methods, forms and means of presenting educational information and adaptive development of relevant highly professional skills aimed at training a specialist in musical art. It is noted that the professional training of future specialists in the field of musical art in Ukraine should take into account the competence-based, personality-oriented and functional approaches. It is proposed that during the professional training of specialists in the field of musical art, innovative methods and technologies, partner technologies, the method of «projects», and the method of activating performance practice should be introduced into education.

Key words: *professional training, future specialists, musical art, personality.*

Постановка проблеми. Сучасна вища освіта в Україні знаходиться в умовах Європейської інтеграції, що вимагає розвитку духовної культури фахівців з музичного мистецтва з метою прилучення їх до загальнолюдських цінностей та національних традицій.

Музичне мистецтво як галузь освіти впливає на формування і розвиток внутрішнього світу особистості, розширює її бачення і сприйняття виразності слова і краси голосу, вербального і музичного змісту. Все це вимагає перегляду нормативних засад, змісту, процедур і методів з ура-

хуванням досягнень провідних європейських країн з метою підготовки фахівців, які мають глибокі базові та спеціальні знання і здатні до самостійної творчої діяльності, володіють умінням і засобами швидкої адаптації до постійно мінливих умов сучасності, щоб фахівці нової генерації були здатні використовувати можливості музичного мистецтва і спрямовувати їх на розвиток своєї особистості, головною метою якої є розвиток власної індивідуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що проблематикою професійної під-

готовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва займалися видатні вітчизняні та закордонні науковці, серед яких: М. Бойченко, Ван Бінбін, Л. Гончаренко, А. Козир, О. Новська, В. Орлов, Г. Падалка, Чень бо, Чжоу Лянлян, О.Щербініна.

Серед останніх сучасних напрацювань є роботи: М. Акалович, Л. Беземчук, М. Бойченко, О. Єременко, І. Кривожиhi, Н. Остапенко, О. Умрихіної, О. Устименко-Косоріч та інших.

Метою статті є здійснення аналізу професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вища освіта в Україні стоїть перед необхідністю оновлення та модернізації, а також відповідальністю за інтелектуальний, духовний та економічний розвиток суспільства. Важливим завданням сучасної вищої освіти є підготовка майбутніх фахівців, які володіють актуальними знаннями та вміннями в різних сферах життєдіяльності, здатних працювати в умовах стрімкого науково-технічного розвитку суспільства. Вища освіта має готувати творчих особистостей, здатних розвивати свою професійну діяльність, розширювати свій досвід і створювати нові знання та цінності.

Підготовка майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва здійснюється на основі наступних нормативно-правових документів: Закону України «Про освіту» (1991 р.); Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), Закону України «Про професійний розвиток працівників» (2012 р.), «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» (2019 р.), Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (2012 р.), галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.), Концепції загальної мистецької освіти (2003 р.) та інші. Ці документи формують пріоритети національної системи освіти, спрямовані на підготовку нової генерації творчих, інтелектуально та естетично багатих, високоосвічених і конкурентоспроможних фахівців – представників інтелектуальної та мистецької еліти суспільства, здатних до творчої діяльності впродовж життя.

Потрібно зазначити, що підготовка майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні відбувається з урахуванням вимог сучасних світових тенденцій і на сьогоднішній день є однією з найактуальніших у освітньому дискурсі і науковці акцентують свою увагу на протиріччях між:

– соціальною потребою українського суспільства у компетентних фахівцях у галузі музичного мистецтва та недостатнім на сьогодні рівнем їх професійної підготовки;

– вимогами Європейського освітнього простору до системи професійної підготовки фахівців у європейських країнах та традиційною національною системою мистецької освіти;

– сучасними потребами суспільства в оновленні та вдосконаленні змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва та недостатньою розробленістю організаційно-методичних умов удосконалення цієї підготовки.

Сьогодні проблема змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва розглядається на основі філософського, психологічного, культурологічного та педагогічного аналізів і зосереджується на таких фундаментальних наукових категоріях, як «культура», «освіта», «виховання», «навчання» та «розвиток».

Більшість науковців сходяться на думці, що професійна підготовка – це процес формування фахівця для однієї із галузей трудової діяльності, пов'язаної із оволодінням певним родом занять, професією (Коваль, 2017: 29).

В. Орлов вважає, що професійна підготовка є сукупністю спеціальних знань, навичок і вмінь, якостей, практичного досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії, а також є процесом повідомлення відповідних знань (Орлов, 2003:165).

Професійна підготовка в галузі музичного мистецтва має на меті формування культури сприйняття навколишнього світу та розвиток здатності особистості змінювати себе і дійсність, яка її оточує. Мистецька діяльність вчить людину бачити світ у всьому розмаїтті його форм, явищ і барв, формує її світогляд і уявлення про світ.

Л. Масол стверджує, що мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття загальнокультурних, художньо-пізнавальних, комунікативних компетентностей, формує прагнення і здатність до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя (Масол, 2006: 35).

Г. Падалка зазначає, що мистецька освіта функціонує на перетині різних галузей наукового знання – культурологічного, педагогічного, естетичного, мистецького. Вона вбачає головний результат і спрямування мистецької освіти на процес формування духовної культури молоді, важливого життєвого новоутворення особистості (Падалка, 2008: 26).

О. Рудницька пише, що мистецька освіта – це освітня галузь, спрямована на розвиток у людини

спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та удосконалення власної почуттєвої культури (Рудницька, 2005: 156).

Отже, можна сказати, що мистецька освіта – це процес формування, навчання, розвитку і саморозвитку особистості, спрямований на становлення її духовної культури та художньо-творчої свідомості, що включає художні знання і уявлення, систему ціннісних орієнтацій та розвинуену емоційно-почуттєву сферу, яка спонукає до творчого самовираження в художній діяльності та сприяє набуттю художньої культури на все життя.

Сучасні науковці, які займаються дослідженням професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва окреслюють своєрідну модель процесу її досягнення, який складається з таких етапів: виховання здатності успішно виконувати професійні обов'язки; підготовка до стабільної продуктивної праці; досягнення професійної майстерності у процесі реалізації професійної ролі; творче оволодіння інноваційним стилем професійної діяльності. «Професійна підготовка – це наявність у фахівця у галузі музичного мистецтва необхідної суми знань, умінь і навичок, що визначають його сформованість до професійної діяльності, професійного спілкування і особистості музичного митця як носія певних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості» (Прокопенко, 2011; 79).

Професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні й досі базується на стандартизованих методах, формах і засобах подання навчальної інформації та адаптивне відпрацювання відповідних вузькопрофесійних умінь, спрямованих на підготовку фахівця з музичного мистецтва. Внаслідок цього студенти втрачають роль суб'єктів музично-педагогічного процесу й одночасно певні особистісні якості, а також їхня професійна компетентність формується не в повному обсязі, що в подальшому призводить до неправильної побудови власної траєкторії професійного зростання у відповідності до цінностей демократичного суспільства, особистих уподобань та потреб на ринку праці.

Саме тому вважаємо, що професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні повинна відбуватися з урахуванням компетентнісного, особистісно-орієнтованого та функціонального підходів.

Професійна підготовка майбутніх фахівців музичного мистецтва поступово переходить на модель компетентнісного підходу, в якому про-

фесійна підготовка визначається як цілісна сукупність професійних знань, умінь і навичок, а також особистісних якостей і рис характеру, таких як позиція людини у сфері професійних взаємовідносин. Компетентнісний підхід забезпечить формування та розвиток професійної компетентності.

Особистісно-орієнтований підхід забезпечить формування високоякісного фахівця з орієнтацією на його особистість, самобутність та самоцінність.

Функціональний підхід передбачає системне дослідження функцій, які реалізує об'єкт, розглядає його як комплекс функцій, які він виконує.

Також професійна підготовка фахівців з музичного мистецтва повинна відбуватися з використанням інноваційних методів та технологій.

Чимало наукових дискусій серед професорсько-викладацького складу та фахівців викликає інформатизація освіти. Так, на думку О. Бордюк, впровадження інноваційних технологій – це процес пошуку, який тісно пов'язаний з розвитком нетрадиційних форм, методів і засобів навчання, заснованих на перевагах інфокомунікативних технологій (Мережко, 2016).

Ми пропонуємо впроваджувати в професійну підготовку фахівців з музичного мистецтва партнерські технології (або технології співпраці), адже така технологія полягає не в цілях освітнього процесу, а в методах, прийомах і формах її реалізації. У межах педагогіки співпраці розробляється злагоджена методична система діяльності: відбувається використання схематичних наочностей, коментується поведінка студентів, реконструюються взаємини викладач-студент, актуалізується допомога студентам, надаються додаткові приклади для демонстрації правильних дій, застосовується прийом використання навідних запитань, наведення наочних прикладів для демонстрації правильних дій. Співпраця в основному стосується операційних, процедурних, технічних аспектів освітнього процесу. У контексті педагогіки співпраці наголошується на «залученому» навчанні для всіх студентів, спільних зусиллях викладачів і студентів.

Ще одним сучасним та досить ефективним є метод «проектів», адже у загальному розумінні проектування – це науково обґрунтована параметрична система для побудови майбутніх об'єктів, або якісно новий стан існуючого проекту як очікування стану або процесу або прототипу можливого об'єкта. Проектування – це особливий вид інтелектуальної діяльності, відмінною рисою якого є перспективне, практико-орієнтоване дослідження.

І останнім важливим методом підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва виступає метод активізації виконавської практики, сутністю якого є методичне забезпечення активної виконавської діяльності.

Висновки. Таким чином, аналіз порушених питань свідчить про те, що професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва в Україні потребує оновлення її методичного забезпечення. Адже теоретико-методологічна конкретизація нових якісних можливостей професійної освіти є основою для подальшого розвитку організаційно-методичних напрямів. Отже, сучасний етап розвитку освітніх

систем характеризується необхідністю реалізації заходів, пов'язаних як зі змістом і організацією, так і з їх теоретико-концептуальним забезпеченням. Дослідження методологічного забезпечення дозволяє виокремити такі основні підходи: національна парадигма підготовки фахівців з музичного мистецтва; гуманістична основа мистецької освіти; аксіологічні підходи до підготовки музикантів; акмеологічна спрямованість освітнього процесу.

Перспективні можливості в розробці обраної проблеми вимагають розробки структури компетентності та її складових для підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до інструментально-виконавської діяльності. *Педагогічний процес. Теорія і практика*. 2017. Випуск 2. С. 70–76.
2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва. Харків: видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
3. Мережко Ю. В. Інноваційна діяльність як складова професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2016. № 1. С. 76–79.
4. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін. Київ: Наукова думка, 2003. 264 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ: Освіта України, 2008. 274 с.
6. Прокопенко Р. В. Специфіка змістового наповнення інтересу до педагогічної і діяльності майбутніх учителів музики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2011. Випуск 11. С. 78–81.
7. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

REFERENCES

1. Koval L. V. (2017). Profesiina pidhotovka maibutnix uchyteliv muzychnoho mystetstva do instrumentalno-vykonavskoi diialnosti [Professional training of future music teachers for instrumental and performing activities]. *Pedahohichnyi protses. Teoriia i praktyka – Pedagogical process. Theory and practice*, Vypusk 2, 70–76 [in Ukrainian].
2. Masol L. M. (2006). Metodyka navchannia mystetstva [Methods of teaching art]. Kharkiv: vydavnytstvo “Ranok” [in Ukrainian].
3. Merezko Yu. V. (2016). Innovatsiina diialnist yak skladova profesiinnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Innovative Activity as a Component of the Professional Training of Future Music Teachers]. *Muzychne mystetstvo v osvitohichnomu dyskursi – Musical art in the educational discourse*, 1, 76–79 [in Ukrainian].
4. Orlov V. F. (2003). Profesiine stanovlennia vchyteliv mystetskykh dystsyplin [Professional development of art teachers]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
5. Padalka H. M. (2008). Pedahohika mystetstva. Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin [Art pedagogy. Theory and methods of teaching art disciplines]. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
6. Prokopenko R. V. (2011). Spetsyfika zmistovoho napovnennia interesu do pedahohichnoi i diialnosti maibutnix uchyteliv muzyky [Specificity of the content of interest in pedagogical and activity of future music teachers]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity – Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Series 14. Theory and Methods of Art Education*, Vypusk 11, 78–81 [in Ukrainian].
7. Rudnytska O. P. (2005). Pedahohika: zahalna ta mystetska [Pedagogy: general and artistic]: navchalnyi posibnyk. Ternopil: navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].